Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 18ης Ιουλίου 2013*

«Αίτηση αναιρέσεως — Συμπράξεις — Αγορά του καουτσούκ από βουταδιένιο και του καουτσούκ από στυρόλιο και βουταδιένιο που παράγεται με πολυμερισμό γαλακτώματος — Καθορισμός τιμών-στόχων, κατανομή πελατών διά συμφωνιών περί αποφυγής του επιθετικού ανταγωνισμού και ανταλλαγή εμπορικής φύσεως πληροφοριακών στοιχείων — Καταλογισμός της παραβατικής συμπεριφοράς — Εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής — Συντελεστής προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου — Ίση μεταχείριση»

Στην υπόθεση C-499/11 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 2011,

The Dow Chemical Company, με έδρα το Midland (Ηνωμένες Πολιτείες),

Dow Deutschland Inc., με έδρα το Schwalbach (Γερμανία),

Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH, με έδρα το Schwalbach,

Dow Europe GmbH, με έδρα το Horgen (Ελβετία),

εκπροσωπούμενες από τους D. Schroeder και T. Kuhn, Rechtsanwälte, και T. Graf, advokat,

αναιρεσείουσες,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Kellerbauer και V. Bottka, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

αναιρεσίβλητη,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano, πρόεδρο τμήματος, M. Berger (εισηγήτρια), A. Borg-Barthet, E. Levits και J. J. Kasel, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: C. Strömholm, υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 16ης Ιανουαρίου 2013,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτηση αναιρέσεώς τους, οι The Dow Chemical Company (στο εξής: Dow Chemical), Dow Deutschland Inc. (στο εξής: Dow Deutschland), Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH (στο εξής: Dow Deutschland Anlagengesellschaft) και Dow Europe GmbH (στο εξής: Dow Europe, και όλες οι εταιρίες από κοινού: Dow), ζητούν την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 13ης Ιουλίου 2011, T-42/07, Dow Chemical κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-4531, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία αυτό απέρριψε εν μέρει την προσφυγή τους με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως C(2006) 5700 τελικό της Επιτροπής, της 29ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/F/38.638 – Καουτσούκ από βουταδιένιο και καουτσούκ από στυρόλιο και βουταδιένιο που παράγεται με πολυμερισμό γαλακτώματος) (στο εξής: επίδικη απόφαση), την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως, ως προς την Dow Chemical και τη μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε στην Dow.

Ιστορικό της διαφοράς και επίδικη απόφαση

2 Στις 20 Δεκεμβρίου 2002, η Bayer AG (στο εξής: Bayer) γνωστοποίησε στις υπηρεσίες της Επιτροπής ότι επιθυμεί να συνεργαστεί στο πλαίσιο της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ 2002, C 45, σ. 3, στο εξής: ανακοίνωση περί επιείκειας) όσον αφορά το καουτσούκ από βουταδιένιο (στο εξής: CB) και το καουτσούκ από στυρόλιο και βουταδιένιο που παράγεται με πολυμερισμό γαλακτώματος (στο εξής: CSB), τα οποία είναι συνθετικά καουτσούκ που χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον για την κατασκευή ελαστικών.

3 Στις 16 Οκτωβρίου 2003, οι Dow Deutschland και Dow Deutschland Anlagengesellschaft έλαβαν μέρος σε συνάντηση με τις υπηρεσίες της Επιτροπής και εξέφρασαν την επιθυμία τους να συνεργαστούν στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί επιείκειας. Στις 4 Μαρτίου 2005, η Επιτροπή γνωστοποίησε στην Dow Deutschland ότι σκοπεύει να μειώσει το πρόστιμο ως προς αυτήν κατά 30 έως 50 %.

4 Στις 7 Ιουνίου 2005, η Επιτροπή κίνησε διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3, στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ), για την αγορά του CB και του CSB. Απέστειλε την πρώτη ανακοίνωση αιτιάσεων (στο εξής: πρώτη ανακοίνωση), μεταξύ άλλων, και στην Dow.

5 Στις 6 Απριλίου 2006, η Επιτροπή κατάρτισε δεύτερη ανακοίνωση αιτιάσεων (στο εξής: δεύτερη ανακοίνωση).

6 Η διοικητική διαδικασία περατώθηκε με την έκδοση, στις 29 Νοεμβρίου 2006, της επίδικης αποφάσεως. Κατά το άρθρο 1 της αποφάσεως αυτής, η Dow και οι λοιπές επιχειρήσεις που ήταν αποδέκτριες της εν λόγω αποφάσεως, δηλαδή οι Bayer, Versalis SpA (πρώην Polimeri Europa SpA) και Eni SpA (στο εξής, από κοινού: Eni), Shell Petroleum NV, Shell Nederland BV και Shell Nederland Chemie BV (στο εξής, από κοινού: Shell), Unipetrol a.s., Kaučuk a.s. (στο εξής: Kaučuk) και Trade-Stomil sp. z o.o. (στο εξής: Stomil), παρέβησαν το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ διά της συμμετοχής τους σε ενιαία και διαρκή συμφωνία με αντικείμενο τον καθορισμό

τιμών-στόχων, την κατανομή πελατών διά συμφωνιών περί αποφυγής του επιθετικού ανταγωνισμού και την ανταλλαγή απόρρητων πληροφοριακών στοιχείων σχετικών με τις τιμές, τους ανταγωνιστές και τους πελάτες στους κλάδους του CB και του CSB.

7 Διαπιστώθηκε ότι η παράβαση διάρκεσε από την 1η Ιουλίου 1996 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002 όσον αφορά την Dow Chemical, από την 1η Ιουλίου 1996 έως τις 27 Νοεμβρίου 2001 όσον αφορά την Dow Deutschland και από τις 22 Φεβρουαρίου 2001 έως τις 28 Φεβρουαρίου 2002 όσον αφορά την Dow Deutschland Anlagengesellschaft και από τις 26 Νοεμβρίου 2001 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002 όσον αφορά την Dow Europe.

8 Σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις 16 έως 21 της επίδικης αποφάσεως, κατά το διάστημα συμμετοχής της Dow στην επίμαχη παράβαση, οι Dow Deutschland, Dow Deutschland Anlagengesellschaft και Dow Europe ελέγχονταν εξ ολοκλήρου, απευθείας ή εμμέσως, από την Dow Chemical.

9 Όσον αφορά το πρόστιμο που επιβλήθηκε με την επίδικη απόφαση, αυτό καθορίστηκε σύμφωνα με τις «Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, [AX]» (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές).

10 Συγκεκριμένα, η Επιτροπή χαρακτήρισε, καταρχάς, την παράβαση ως «πολύ σοβαρή» και καθόρισε το βασικό ποσό για τον υπολογισμό του προστίμου βάσει των πωλήσεων CB και CSB που πραγματοποίησε κάθε μία από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις το 2001. Όσον αφορά την Dow, οι πωλήσεις CB και CSB ανέρχονταν το 2001, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 469 της επίδικης αποφάσεως, σε 126,936 εκατομμύρια ευρώ. Δεδομένου του ποσού αυτού, η Dow κατατάχθηκε, με κριτήριο τις πωλήσεις CB και CSB, στη δεύτερη κατηγορία των εμπλεκομένων στην παράβαση επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή καθόρισε το βασικό ποσό του επιβληθέντος στην Dow προστίμου σε 41 εκατομμύρια ευρώ.

11 Εν συνεχεία, η Επιτροπή εφάρμοσε συντελεστές προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, κλιμακούμενους ανάλογα με τον παγκόσμιο κύκλο εργασιών που είχαν πραγματοποιήσει οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις το 2005. Αφού εκτίμησε ότι δεν συντρέχει λόγος επιβολής προσαυξήσεως στη Stomil, της οποίας ο κύκλος εργασιών ανερχόταν σε 38 εκατομμύρια ευρώ, και στην Kaučuk, της οποίας ο κύκλος εργασιών ανερχόταν σε 2,718 δισεκατομμύρια ευρώ, εν συνεχεία επέβαλε στην Bayer προσαύξηση με συντελεστή 1,5, στην Dow προσαύξηση με συντελεστή 1,75, στην Eni προσαύξηση με συντελεστή 2 και στη Shell προσαύξηση με συντελεστή 3, δεδομένου ότι οι αντίστοιχοι κύκλοι εργασιών ανέρχονταν σε 27,383 δισεκατομμύρια ευρώ, 37,221 δισεκατομμύρια ευρώ, 73,738 δισεκατομμύρια ευρώ και 246,549 δισεκατομμύρια ευρώ, αντιστοίχως.

12 Επιπλέον, το βασικό ποσό του προστίμου προσαυξήθηκε, ως προς την Dow Chemical, κατά 50 % λόγω, ιδίως, της συμμετοχής της εν λόγω εταιρίας στην επίμαχη παράβαση επί έξι έτη και τέσσερις μήνες. Όσον αφορά την Dow Deutschland, η προσαύξηση ήταν 40 %. Για τις Dow Deutschland Anlagengesellschaft και Dow Europe η προσαύξηση ήταν 10 %, κατ' αντιστοιχία προς τη διάρκεια της δικής τους συμμετοχής στη σύμπραξη.

13 Τέλος, εκτιμώντας ότι η Dow ήταν η δεύτερη επιχείρηση που απευθύνθηκε στην Επιτροπή στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί επιείκειας, και η πρώτη επιχείρηση που εκπλήρωσε τις προϋποθέσεις του σημείου 21 της ανακοινώσεως αυτής, η Επιτροπή μείωση κατά 40 % το πρόστιμο που θα της είχε επιβληθεί, εάν δεν είχε συνεργαστεί κατά την έρευνα.

14 Κατά συνέπεια, με το άρθρο 2, στοιχείο β', της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή επέβαλε στην Dow Chemical πρόστιμο 64,575 εκατομμυρίων ευρώ, και συγκεκριμένα 60,27 εκατομμυρίων ευρώ για την καταβολή των οποίων ευθύνεται από κοινού με την Dow Deutschland και 47,355 εκατομμυρίων ευρώ για την καταβολή των οποίων ευθύνεται από κοινού με τις Dow Deutschland Anlagengesellschaft και Dow Europe.

Η προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

15 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 16 Φεβρουαρίου 2007, η Dow άσκησε προσφυγή κατά της επίδικης αποφάσεως, ζητώντας, ως προς την Dow Chemical, την ακύρωση της αποφάσεως αυτής κατά το μέρος που απευθύνεται σε αυτή· όσον αφορά την Dow Deutschland, ακύρωση του άρθρου 1 της εν λόγω αποφάσεως, κατά το μέρος που καταλογίζεται στην Dow Deutschland παράβαση των άρθρων 81 ΕΚ και 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ από 1ης Ιουλίου 1996 και, όσον αφορά όλες τις προσφεύγουσες –και την Dow Chemical επικουρικώς–, σημαντική μείωση του επιβληθέντος προστίμου.

16 Εξάλλου, όλες οι προσφεύγουσες ζήτησαν από το Γενικό Δικαστήριο, αφενός, να καταδικάσει την Επιτροπή στο σύνολο των δικαστικών και άλλων εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, καθώς και στα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, καλύπτουσας, έως την έκδοση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου επί της υπό κρίση υποθέσεως, το ποσό του προστίμου που τους επιβλήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση, και, αφετέρου, να λάβει όποιο άλλο μέτρο κρίνει πρόσφορο.

17 Ο πρώτος λόγος που προέβαλε η Dow προς στήριξη της προσφυγής αφορούσε παράνομο καταλογισμό της παραβάσεως στην Dow Chemical. Ο δεύτερος λόγος αφορούσε εσφαλμένο προσδιορισμό της διάρκειας της συμμετοχής της Dow Deutschland στην παράβαση. Ο τρίτος λόγος, ο οποίος υποδιαιρούνταν σε εννέα σκέλη, αφορούσε εσφαλμένο καθορισμό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Dow.

18 Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον πρώτο λόγο στο σύνολό του ως αβάσιμο. Συναφώς, με τις σκέψεις 74 και 75 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η Dow Chemical ήταν «η επικεφαλής του ομίλου» και ότι «δεν αμφισβητείται ότι έχει εξ ολοκλήρου υπό τον έλεγχό της, έστω εμμέσως, τις εταιρίες που μετείχαν ευθέως στην παράβαση». Εξάλλου, κρίθηκε ότι ο «καταλογισμός της παραβάσεως στη μητρική εταιρία εμπίπτει στη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής», και «ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή εκτίμησε, με προγενέστερες αποφάσεις της, ότι οι περιστάσεις μιας υποθέσεως δεν δικαιολογούν τον καταλογισμό των πράξεων της θυγατρικής στη μητρική εταιρία δεν σημαίνει ότι η Επιτροπή υποχρεούται να προβεί στην ίδια εκτίμηση και με μεταγενέστερη απόφασή της».

19 Με τη σκέψη 76 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι «το γεγονός ότι η Dow Chemical ενδέχεται να υποστεί αδικαιολόγητα ζημία ως αποδέκτρια της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν αναιρεί τη νομιμότητα της αποφάσεως αυτής». Τέλος, όσον αφορά τα περί ελλιπούς αιτιολογίας, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, με τη σκέψη 77 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η «υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως» και ότι η «αιτιολογία δεν απαιτείται να αποσαφηνίζει όλα τα σχετικά πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου [296 ΣΛΕΕ] πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει του γράμματος της οικείας πράξεως αλλά και του γενικού πλαισίου εντός του οποίου εκδόθηκε η πράξη αυτή». Διαπιστώθηκε, πάντως, ότι η Επιτροπή «εξέθεσε με σαφήνεια, με τις αιτιολογικές σκέψεις 333 έως 338 και 340 έως 364 της [επίδικης] αποφάσεως, τα στοιχεία βάσει των οποίων καταλόγισε εν προκειμένω ευθύνη στην Dow Chemical» (βλ. σκέψη 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

20 Ως προς τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο το υποστατό των περιστατικών που συνιστούν την παράβαση κατά το διάστημα μεταξύ 1ης Ιουλίου και 2ας Σεπτεμβρίου 1996.

21 Ως προς τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, καταρχάς, με τις σκέψεις 123 και 124 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «η ατομική συμβολή εκάστης επιχειρήσεως, βάσει της ουσιαστικής οικονομικής δυνατότητάς της, στην επιτυχία της συμπράξεως, πρέπει να διακρίνεται από την επίπτωση της παραβάσεως, για την οποία γίνεται λόγος στο σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών» και ότι, «ακόμη και αν η παράβαση δεν έχει επιπτώσεις, η Επιτροπή δύναται να αποφασίσει, σύμφωνα με το σημείο 1 Α, τρίτο, τέταρτο και έκτο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών, αφού χαρακτηρίσει την παράβαση ως ελαφρά, σοβαρή ή πολύ σοβαρή, να προβεί σε διαφορετική μεταχείριση των εμπλεκομένων επιχειρήσεων».

22 Περαιτέρω, με τις σκέψεις 126 και 127, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η «Dow δεν αμφισβητεί, με την προσφυγή της, ότι η σύμπραξη είχε ως αποτέλεσμα την παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, κατά τα περιγραφόμενα στην [επίδικη] απόφαση» και ότι «δεν είναι εσφαλμένη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι οι επίμαχες πρακτικές συνιστούν εκ φύσεως πολύ σοβαρές παραβάσεις, ανεξαρτήτως των επιπτώσεων της παραβάσεως αυτής στην αγορά». Εξάλλου, διαπιστώθηκε ότι «η Επιτροπή σαφώς ανέφερε, στην αιτιολογική σκέψη 462 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, δεν πρόκειται να λάβει υπόψη τις επιπτώσεις της παραβάσεως στην αγορά».

23 Όσον αφορά την προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της Dow, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 128 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «η Επιτροπή, εφόσον αναφέρει ρητώς, στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, ότι θα εξετάσει κατά πόσον πρέπει να επιβληθούν πρόστιμα στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και εκθέτει τα κύρια πραγματικά και νομικά στοιχεία που μπορούν να προκαλέσουν την επιβολή προστίμου [εκπληρώνει] την υποχρέωση σεβασμού του δικαιώματος ακροάσεως των επιχειρήσεων». Εν προκειμένω, διαπιστώθηκε ότι η Επιτροπή «δεν έλαβε υπόψη της τις επιπτώσεις της συμπράξεως στην αγορά ενόψει του προσδιορισμού της σοβαρότητας της παραβάσεως (αιτιολογική σκέψη 462 της [επίδικης] αποφάσεως». Κατά το Γενικό Δικαστήριο, «[υπό] τις συνθήκες αυτές, δεν διαπιστώνεται προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της Dow».

24 Όσον αφορά τα περί εσφαλμένης εφαρμογής του συντελεστή προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, τα οποία προβάλλει η Dow στο πλαίσιο του έβδομου σκέλους του τρίτου λόγου, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε, με τη σκέψη 146 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το σκέλος αυτό «στηρίζεται στα επιχειρήματα που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως» και ότι, εφόσον «ο πρώτος λόγος είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, πρέπει, ως εκ τούτου, να απορριφθεί το [σκέλος αυτό] του τρίτου λόγου ακυρώσεως […] επίσης ως αβάσιμο».

25 Εξάλλου, με τις σκέψεις 147 και 149 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι «πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα του αυτουργού της παραβάσεως να προξενήσει σημαντική ζημία σε άλλους οικονομικούς παράγοντες, ιδίως στους καταναλωτές, το δε ύψος του προστίμου πρέπει να καθορίζεται έτσι ώστε αυτό να έχει επαρκώς αποτρεπτικό χαρακτήρα» (σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών)», και ότι «ύψος του προστίμου πρέπει να προσαρμόζεται κατάλληλα, ώστε να λαμβάνεται υπόψη η επιδιωκόμενη επίπτωση επί της επιχειρήσεως στην οποία επιβάλλεται το εν λόγω πρόστιμο». Ειδικότερα, με τη σκέψη 150 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε επιπλέον ότι «ο συνυπολογισμός του συνολικού κύκλου εργασιών κάθε μετέχουσας σε σύμπραξη επιχειρήσεως αποτελεί πρόσφορο στοιχείο για τον καθορισμό του ποσού του προστίμου».

26 Κατά το Γενικό Δικαστήριο, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η αιτίαση περί παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 153 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «η Dow δεν αμφισβήτησε τους κύκλους εργασιών που παραθέτει η Επιτροπή στην

[επίδικη] απόφαση» και, ειδικότερα, ότι «το 2005, ήταν μεγαλύτερη επιχείρηση από την Bayer και μικρότερη από την EniChem [δηλαδή, σύμφωνα την αιτιολογική σκέψη 36 της επίδικης αποφάσεως, από όλες τις εταιρίες που ανήκουν στην Eni SpA]». «Είναι, συνεπώς, εύλογη και αντικειμενικά δικαιολογημένη η εφαρμογή, ως προς την Dow, υψηλότερου συντελεστή προσαυξήσεως σε σχέση με την Bayer και χαμηλότερου σε σχέση με την EniChem».

27 Με τη σκέψη 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι, εφόσον «το 2005 ο κύκλος εργασιών της Bayer ανήλθε σε 27,383 δισεκατομμύρια ευρώ [και] της Dow σε 37,221 δισεκατομμύρια ευρώ (ήταν δηλαδή κατά 35,93 % μεγαλύτερος από τον κύκλο εργασιών της Bayer) [...], το γεγονός ότι στην Dow επιβλήθηκε συντελεστής προσαυξήσεως κατά 16,66 % υψηλότερος απ' ό,τι στην Bayer (1,75 έναντι 1,5) δεν μπορεί να συνιστά παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως». Συγκεκριμένα, κατά το Γενικό Δικαστήριο, «από την [επίδικη] απόφαση προκύπτει ότι ο συντελεστής προσαυξήσεως του προστίμου της Dow υπολογίστηκε βάσει του συντελεστή που εφαρμόστηκε ως προς την Bayer και όχι βάσει των συντελεστών προσαυξήσεως των προστίμων της EniChem ή της Shell». Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι «η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό του προστίμου και δεν υποχρεούται να εφαρμόζει συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο».

28 Τέλος, με τη σκέψη 155 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «[η Dow] δεν προσκ[όμισε] κανένα συγκεκριμένο στοιχείο που να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο συντελεστής προσαυξήσεως του προστίμου της Dow είναι δυσανάλογος σε σχέση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως και τον σκοπό της εξασφαλίσεως του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου».

29 Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε εν τέλει ότι πρέπει να γίνει δεκτός ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως τον οποίο είχε προβάλει η Dow Deutschland και να ακυρωθεί το άρθρο 1 της επίδικης αποφάσεως, κατά το μέρος που διαπιστώνεται ότι η εν λόγω εταιρία μετείχε στην παράβαση από 1ης Ιουλίου 1996 αντί από 2ας Σεπτεμβρίου 1996. Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν συντρέχει λόγος μειώσεως του προστίμου. Απέρριψε όλους τους λοιπούς λόγους που προέβαλε η Dow. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε ως αβάσιμους τους λόγους αυτούς κατά το μέτρο που προβλήθηκαν προς στήριξη του αιτήματος περί μεταρρυθμίσεως του ποσού του προστίμου. Το ίδιο ισχύει και για το αίτημα της Dow να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Αιτήματα των διαδίκων

30 Η Dow Chemical ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος που απορρίπτεται το αίτημα περί ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως ως προς την Dow Chemical, και

— να ακυρώσει την επίδικη απόφαση ως προς την Dow Chemical.

31 Οι αναιρεσείουσες ζητούν από το Δικαστήριο:

— να ακυρώσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος που απορρίπτεται το αίτημά τους περί σημαντικής μειώσεως του προστίμου που τους επιβλήθηκε,

— να μειώσει σημαντικά το ποσό του προστίμου που τους επιβλήθηκε, και

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα και να λάβει κάθε πρόσφορο κατά την κρίση του μέτρο.

32 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως, και

— να καταδικάσει την Dow στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

33 Προς στήριξη των αιτημάτων της, η Dow προβάλλει τέσσερις λόγους αναιρέσεως. Κατά τον πρώτο λόγο, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομική πλάνη δεχόμενο ότι η Επιτροπή δεν απαιτείται να ασκεί καταλλήλως τη διακριτική της ευχέρεια και παραλείποντας να ασκήσει πλήρως τον δικαστικό του έλεγχο όσον αφορά τον εκ μέρους της Επιτροπής καταλογισμό ευθύνης στην Dow Chemical κατά την άσκηση της διακριτικής ευχέρειάς της. Κατά τον δεύτερο λόγο, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομική πλάνη λόγω διαφορετικής μεταχειρίσεως κατά τον καθορισμό των αρχικών ποσών του πρόστιμου. Κατά τον τρίτο λόγο, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομική πλάνη δεχόμενο ότι η Επιτροπή ορθώς έλαβε υπόψη της τον κύκλο εργασιών της Dow Chemical. Κατά τον τέταρτο λόγο, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομική πλάνη δεχόμενο ότι η εκ μέρους της Επιτροπής εφαρμογή του συντελεστή προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου δεν συνεπάγεται δυσμενείς διακρίσεις.

Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, ο οποίος, κατ' ουσίαν, αφορά νομική πλάνη στην οποία φέρεται να υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο κατά τον δικαστικό έλεγχο του τρόπου με τον οποίο η Επιτροπή άσκησε τη διακριτική ευχέρειά της, καταλογίζοντας ευθύνη στην Dow Chemical

Επιχειρήματα των διαδίκων

34 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η Dow προβάλλει ότι το Γενικό Δικαστήριο, απορρίπτοντας τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, υπέπεσε σε νομική πλάνη δεχόμενο ότι η Επιτροπή δεν απαιτείται να ασκεί καταλλήλως τη διακριτική της ευχέρεια και παραλείποντας να ασκήσει πλήρως τον δικαστικό του έλεγχο όσον αφορά την άσκηση της εκ μέρους της Επιτροπής διακριτικής ευχέρειας και τον καταλογισμό ευθύνης στην Dow Chemical για τη συμπεριφορά των θυγατρικών της. Το Γενικό Δικαστήριο αρκέστηκε στην κρίση ότι η Επιτροπή ορθώς καταλόγισε ευθύνη στην Dow Chemical, χωρίς να εξετάσει αν και πώς η Επιτροπή άσκησε τη διακριτική ευχέρειά της.

35 Η Dow διευκρινίζει ότι, με την προσφυγή της στον πρώτο βαθμό, προέβαλε ότι η Επιτροπή δεν στάθμισε τα επιχειρήματα σχετικά με την ευθύνη της Dow Chemical και ότι η επίδικη απόφαση δεν είναι συναφώς αιτιολογημένη. Κατά την Dow, η Επιτροπή, όταν αποφασίζει κατά διακριτική ευχέρεια, οφείλει να λαμβάνει υπόψη της όλα τα σχετικά νομικά και πραγματικά στοιχεία και, ειδικότερα, υπέχει υποχρέωση αιτιολογήσεως. Πάντως, με την αιτιολογική σκέψη 362 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή απλώς αναφέρθηκε σε μια γενική πολιτική η οποία συνίσταται στον καταλογισμό ευθύνης για την επίδικη παράβαση στη μητρική εταιρία της επιχειρήσεως που μετέσχε σε αυτήν και απέρριψε τα επιχειρήματα της Dow, χαρακτηρίζοντάς τα ως «πολιτικής φύσεως κυρίως».

36 Κατά την Dow, η Επιτροπή, θεωρώντας ότι δεν υποχρεούται να αιτιολογήσει την επιλογή των προσώπων στα οποία απευθύνει την απόφασή της, δεν έλαβε υπόψη της ότι, απευθύνοντας την απόφαση στην Dow Chemical, εξέθεσε την εταιρία αυτή στον κίνδυνο αδικαιολόγητης δικαστικής αναγνωρίσεως της αστικής ευθύνης της στις Ηνωμένες Πολιτείες, πράγμα που, δεδομένης της αιτήσεως επιείκειας που υπέβαλε η Dow Chemical, δεν συνάδει με την πολιτική επιείκειας της Επιτροπής, στον βαθμό που μια τέτοια πρακτική έχει ως αποτέλεσμα να αποθαρρύνει τις επιχειρήσεις από το να ζητούν την υπαγωγή τους στο πρόγραμμα επιείκειας. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή δεν διευκρίνισε, με την επίδικη απόφαση, γιατί δεν έλαβε υπόψη της τα στοιχεία αυτά.

37 Η Dow τονίζει ότι η Επιτροπή δεν περιορίζεται από μια γενική πολιτική, όπως αυτή για την οποία γίνεται λόγος στην αιτιολογική σκέψη 362 της επίδικης αποφάσεως, και ότι υπάρχουν πολλές αποφάσεις με τις οποίες η Επιτροπή δεν καταλόγισε ευθύνη στη μητρική εταιρία παρά το γεγονός ότι αυτή κατείχε το 100 % του κεφαλαίου της θυγατρικής που διέπραξε την παράβαση.

38 Επίσης, κατά την Dow, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε εσφαλμένως, με τη σκέψη 76 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το «γεγονός ότι η Dow Chemical ενδέχεται να υποστεί αδικαιολόγητα ζημία ως αποδέκτρια της [επίδικης] αποφάσεως δεν αναιρεί τη νομιμότητα της αποφάσεως αυτής, διότι [...] η Επιτροπή μπορούσε να καταλογίσει στην Dow Chemical ευθύνη για την επίμαχη παράβαση». Το Γενικό Δικαστήριο, ενώ έκρινε, με τη σκέψη 75 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή νομίμως απεύθυνε την επίδικη απόφαση στην Dow Chemical, δεδομένου ότι «ο καταλογισμός της παραβάσεως στη μητρική εταιρία εμπίπτει στη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής», εντούτοις δεν εξέτασε εάν η Επιτροπή όντως άσκησε τη διακριτική ευχέρειά της ούτε εάν την άσκησε χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο ή σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως.

39 Η Dow υποστηρίζει ότι δεν υφίσταται στην πράξη γενική πολιτική που συνίσταται στον καταλογισμό ευθύνης στη μητρική εταιρία και ότι δεν είναι «πολιτικής φύσεως κυρίως» η ανησυχία της περί του κινδύνου αδικαιολόγητης δικαστικής αναγνωρίσεως της αστικής ευθύνης της στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στις αιτιολογικές σκέψεις της επίδικης αποφάσεως, στις οποίες παραπέμπει το Γενικό Δικαστήριο με τη σκέψη 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, δεν αναφέρονται, κατά την Dow, οι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή καταλόγισε στην Dow Chemical ευθύνη για την παραβατική συμπεριφορά των θυγατρικών της. Παραλείποντας να εξετάσει και να κρίνει την ελλιπή αιτιολόγηση της επίδικης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.

40 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Dow προσκόμισε έγγραφο με ορισμένα νομικής φύσεως στοιχεία σχετικά με την ενδεδειγμένη άσκηση της διακριτικής ευχέρειας κατά το γερμανικό, το ισπανικό, το ιταλικό και το αυστριακό δίκαιο.

41 Κατά την Επιτροπή, ο παρών λόγος αναιρέσεως δεν είναι βάσιμος. Φρονεί ότι το Γενικό Δικαστήριο άσκησε πλήρως την εξουσία δικαστικού ελέγχου. Κατά πάγια νομολογία, το Γενικό Δικαστήριο δεν υποχρεούται να αναπτύσσει σκεπτικό που να ακολουθεί αναλυτικά έναν προς έναν όλους τους λόγους που προβάλλουν οι διάδικοι. Η επιχείρηση που παραβιάζει τους κανόνες της Συνθήκης ΛΕΕ περί ανταγωνισμού δεν έχει δικαίωμα, κατά την Επιτροπή, να αξιώνει από αυτήν να σταθμίζει τα υπέρ και τα κατά όταν καταλογίζει στην εν λόγω επιχείρηση ευθύνη για την παράβαση. Εξάλλου, ο κίνδυνος να εναχθεί ο παραβάτης για αστική ευθύνη αποτελεί μια εν γένει ευκταία συνέπεια της παράνομης συμπεριφοράς του.

42 Εξάλλου, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να μη λάβει υπόψη του, ως εκπρόθεσμο, το έγγραφο που προσκόμισε η Dow σχετικά με την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας στο πλαίσιο διαφόρων εθνικών δικαίων.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

43 Διαπιστώνεται, καταρχάς, ότι, κατά το άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101 και 102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ L 1, σ. 1), η Επιτροπή δύναται με απόφασή της να επιβάλει σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμα, σε περίπτωση που αυτές, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, παραβιάζουν το άρθρο 101 ΣΛΕΕ.

44 Από το γράμμα της διατάξεως αυτής προκύπτει, αφενός, ότι η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια όσον αφορά το αν θα επιβάλει ή όχι πρόστιμο στην επιχείρηση που διέπραξε τέτοια παράβαση και, αφετέρου, ότι τυχόν περιορισμοί της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει συναφώς η Επιτροπή μπορούν να απορρέουν μόνον από το δίκαιο της Ένωσης, δεδομένου ότι το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 δεν παραπέμπει στο δίκαιο των κρατών μελών.

45 Επομένως, εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι είναι προδήλως άνευ σημασίας η σύνθεση της νομολογίας διαφόρων εθνικών δικαστηρίων την οποία επιχειρεί η Dow με το έγγραφο που προσκόμισε στο Δικαστήριο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, και ότι δεν είναι απαραίτητο να εξεταστεί εάν το έγγραφο αυτό έχει προσκομισθεί εκπροθέσμως.

46 Όσον αφορά τα κατά το δίκαιο της Ένωσης όρια της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει η Επιτροπή στον τομέα του ανταγωνισμού, το εν λόγω θεσμικό όργανο υποχρεούται, δυνάμει του άρθρου 105, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, να μεριμνά για την τήρηση των αρχών που κατοχυρώνονται, μεταξύ άλλων, από το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, όπως ορθώς προέβαλε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

47 Πάντως, στις αρχές αυτές συγκαταλέγεται αναμφισβήτητα η επιβολή προστίμων σε επιχειρήσεις που έχουν συνάψει συμφωνία αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, βάσει του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού1/2003, οπότε η Επιτροπή, εφόσον αποφασίσει κατ' εξαίρεση να μην επιβάλει πρόστιμο σε επιχείρηση παρά το γεγονός ότι αυτή έχει παραβιάσει τους κανόνες του ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οφείλει να στηρίξει την απόφαση αυτή σε αντικειμενικούς λόγους, δυνάμενους να δικαιολογήσουν τέτοια παρέκκλιση από τις αρχές του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Τέτοιο αντικειμενικό λόγο συνιστά, ιδίως, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, να αποδείξει επαρκώς κατά νόμο ότι η μητρική εταιρία ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής της η οποία εμπλέκεται ευθέως στην παράβαση, η απόδειξη δε αυτή καθίσταται, κατά πάγια νομολογία, ιδιαίτερα ευχερής σε περίπτωση που η μητρική εταιρία κατέχει το σύνολο του κεφαλαίου της θυγατρικής της (βλ. συναφώς, μεταξύ άλλων, απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-97/08 P, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-8237, σκέψη 60 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

48 Συγκεκριμένα, υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, αφενός, κατά πάγια νομολογία, προϋπόθεση για να επιβληθεί πρόστιμο στη μητρική εταιρία θυγατρικής η οποία μετέσχε ευθέως σε παράβαση του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού είναι η θυγατρική να μην καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά να εφαρμόζει ως επί το πλείστον τις εντολές της μητρικής εταιρίας, δεδομένων, ειδικότερα, των οικονομικών, οργανωτικών και νομικών δεσμών μεταξύ των δύο αυτών νομικών προσώπων, και, αφετέρου, ότι τούτο γίνεται δεκτό, διότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η μητρική εταιρία και η θυγατρική της να αποτελούν μέρος μιας ενιαίας οικονομική οντότητα και, συνεπώς, ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια της νομολογίας (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 58 και 59 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

49 Επίσης, σε περίπτωση που, κατά τα προεκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη, η μητρική εταιρία και η θυγατρική της συναποτελούν ενιαία επιχείρηση, η υποχρέωση που υπέχει η Επιτροπή από το άρθρο 105, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ να μεριμνά, όταν αποφασίζει για την επιβολή προστίμου, για την τήρηση των αρχών που κατοχυρώνονται, μεταξύ άλλων, από το άρθρο 101 ΣΛΕΕ ισχύει εξίσου είτε πρόκειται για τη μητρική είτε για τη θυγατρική εταιρία. Συγκεκριμένα, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, δεν ισχύει κάποια «προτεραιότητα» όσον αφορά την εκ μέρους της Επιτροπής επιβολή προστίμου στη μία ή στην άλλη επιχείρηση (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2009, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P και C-137/07 P, Erste Group Bank κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-8681, σκέψεις 81 και 82).

50 Εξάλλου, στις αρχές για τις οποίες έγινε λόγος στη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως συγκαταλέγεται και η υποχρέωση της Επιτροπής, όταν υιοθετεί ορισμένη μέθοδο για να καθορίσει τον βαθμό ευθύνης των μητρικών εταιριών για παραβάσεις των θυγατρικών τους, να εφαρμόζει, πλην

εξαιρετικών περιστάσεων, τα ίδια κριτήρια για όλες τις μητρικές εταιρίες (βλ., συναφώς, απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, C-628/10 P και C-14/11 P, Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά Alliance One International κ.λπ., σκέψεις 57 και 59).

51 Επομένως, εν προκειμένω, η Επιτροπή θα είχε τη δυνατότητα να μην επιβάλει πρόστιμο και στην Dow Chemical μόνον εάν υπήρχαν αντικειμενικοί λόγοι που να δικαιολογούν παρέκκλιση από τις αρχές του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και εάν η απόφαση αυτή δεν συνιστούσε ευνοϊκή μεταχείριση της Dow Chemical σε σχέση με τις λοιπές μητρικές εταιρίες που εμπλέκονται στην επίμαχη παράβαση. Ωστόσο, εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι οι προϋποθέσεις αυτές για την Επιτροπή δεν συντρέχουν.

52 Συγκεκριμένα, πρώτον, είναι πρόδηλον ότι ο κίνδυνος να εναχθεί η Dow Chemical στις Ηνωμένες Πολιτείες για αστική ευθύνη δεν δικαιολογεί τη μη επιβολή προστίμου στην εταιρία αυτή από την Επιτροπή. Αφενός, ο κίνδυνος να ασκηθεί σε βάρος τους αγωγή αποζημιώσεως αφορά, κατά τρόπον όμοιο και εξίσου, και τις θυγατρικές της Dow Chemical, όπως, εξάλλου, και όλες τις εταιρίες προς τις οποίες απευθύνεται η επίδικη απόφαση. Ο κίνδυνος αυτός ουσιαστικά απορρέει από το γεγονός ότι η Dow Chemical ενεπλάκη σε συμπεριφορά αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού και όχι από την εκ μέρους της Επιτροπής επίσημη διαπίστωση της συμπεριφοράς αυτής.

53 Αφετέρου, είναι προδήλως αλυσιτελής, στο πλαίσιο αυτό, η θέση κατά την οποία η Dow Chemical ενδέχεται να εναχθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες για αστική ευθύνη, επειδή εδρεύει στη χώρα αυτή.

54 Δεύτερον, από την επίδικη απόφαση προκύπτει ότι η Επιτροπή καταλόγισε ευθύνη σε όλες τις μητρικές εταιρίες και στις εταιρίες που είναι επικεφαλής των ομίλων που εμπλέκονται στην επίμαχη παράβαση, στον βαθμό που αυτές κατέχουν το 100 % ή σχεδόν το 100 % του κεφαλαίου των θυγατρικών τους, χωρίς να εξετάσει αν το γεγονός ότι απευθύνει την επίδικη απόφαση στις εταιρίες αυτές συνεπάγεται οικονομικές επιπτώσεις πέραν της ζημίας που εκ φύσεως συνεπάγεται η καταβολή του επιβληθέντος προστίμου. Επομένως, η Επιτροπή δεν μπορούσε να λάβει υπόψη της τέτοιου είδους επιπτώσεις μόνον ως προς την Dow Chemical, διότι αλλιώς θα παραβίαζε την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

55 Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε, με τη σκέψη 76 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή μπορούσε κατά νόμο να καταλογίσει την επίμαχη παράβαση στην Dow Chemical.

56 Τέλος, όσον αφορά τα περί ελλιπούς αιτιολογήσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ως προς το ζήτημα αυτό, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία το Δικαστήριο δεν επιβάλλει στο Γενικό Δικαστήριο να αναπτύσσει σκεπτικό που να ακολουθεί αναλυτικά έναν προς έναν όλους τους λόγους που προβάλλουν οι διάδικοι και, συνεπώς, η αιτιολογία της αποφάσεώς του μπορεί να συνάγεται εμμέσως, υπό την προϋπόθεση ότι παρέχεται η δυνατότητα στους μεν ενδιαφερόμενους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο δεν δέχθηκε τα επιχειρήματά τους, στο δε Δικαστήριο να διαθέτει επαρκή στοιχεία ώστε να ασκήσει τον έλεγχό του (βλ., ιδίως, διάταξη της 13ης Δεκεμβρίου 2012, C-593/11 P, Alliance One International κατά Επιτροπής, σκέψη 28 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

57 Εν προκειμένω, πάντως, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε, με τις σκέψεις 74 έως 80 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα περί εσφαλμένης ασκήσεως, εκ μέρους της Επιτροπής, της διακριτικής ευχέρειάς της και τα περί ελλιπούς αιτιολογήσεως στο πλαίσιο αυτό. Επί της ουσίας του λόγου αυτού, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ρητώς, με τη σκέψη 76 της αποφάσεώς του, ότι το γεγονός ότι «η Dow Chemical ενδέχεται να υποστεί αδικαιολόγητα ζημία ως αποδέκτρια της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν αναιρεί τη νομιμότητα της αποφάσεως αυτής». Όσον αφορά την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει η Επιτροπή, το Γενικό Δικαστήριο παρέπεμψε, με τη σκέψη 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στις αιτιολογικές σκέψεις 333 έως 338 και 340 έως 364 της επίδικης αποφάσεως και διαπίστωσε ότι η Επιτροπή προσδιόρισε με σαφήνεια τα στοιχεία βάσει των οποίων καταλόγισε ευθύνη στην Dow Chemical.

58 Η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, πέραν του ότι κρίνεται σαφής όσον αφορά το αν η Επιτροπή δεν έπρεπε να καταλογίσει ευθύνη στην Dow Chemical λόγω του ενδεχόμενου κινδύνου ασκήσεως σε βάρος της αγωγής για αστική ευθύνη στις Ηνωμένες Πολιτείες, παρέσχε επίσης στην εν λόγω εταιρία τη δυνατότητα να αντιληφθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο δέχεται τη θέση που διατυπώνει η Επιτροπή, μεταξύ άλλων με την αιτιολογική σκέψη 362 της επίδικης αποφάσεως, κατά την οποία το επιχείρημα αυτό, το οποίο είναι «πολιτικής φύσεως κυρίως», δεν μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω τη νομιμότητα της επίδικης αποφάσεως από την άποψη αυτή.

59 Βάσει των στοιχείων αυτών, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν πάσχει πλάνη περί το δίκαιο ούτε είναι ελλιπώς αιτιολογημένη στο πλαίσιο αυτό, ούτε, βέβαια, συντρέχει παράβαση του άρθρου 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως διατείνεται η Dow.

60 Συνεπώς, δεδομένου ότι δεν κρίθηκε βάσιμο κανένα από τα επιχειρήματα που προέβαλε η Dow προς στήριξη του πρώτου λόγου αναιρέσεως, ο λόγος αυτός κρίνεται απορριπτέος.

Επί του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, σχετικά με πλάνη περί το δίκαιο λόγω διαφορετικής μεταχειρίσεως όσον αφορά το βασικό ποσό του προστίμου

Επιχειρήματα των διαδίκων

61 Προς στήριξη του δεύτερου λόγου αναιρέσεως, η Dow προβάλλει ότι η Επιτροπή διαφοροποίησε τα βασικά ποσά των προστίμων, υποστηρίζοντας, με την αιτιολογική σκέψη 466 της επίδικης αποφάσεως, ότι πρέπει «να ληφθεί υπόψη το ειδικό βάρος εκάστης επιχειρήσεως και, συνεπώς, η πραγματική επίπτωση των ενεργειών της στον ανταγωνισμό», δηλώνοντας ταυτόχρονα, με την αιτιολογική σκέψη 462 της αποφάσεως αυτής, ότι δεν είναι δυνατόν να υπολογιστούν συγκεκριμένα οι επιπτώσεις της συμπράξεως στην αγορά του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) και ότι η Επιτροπή «δεν λαμβάνει υπόψη της τις επιπτώσεις στην αγορά για τον καθορισμό των προστίμων», με συνέπεια να προκύπτει αντίφαση.

62 Εξάλλου, η Επιτροπή δεν εκτίμησε τις πραγματικές επιπτώσεις της συμπράξεως στην αγορά, μολονότι οι επιπτώσεις αυτές ήταν μετρήσιμες. Κατά την Dow, η Επιτροπή ούτε πιθανολόγησε την ύπαρξη τέτοιων επιπτώσεων ούτε απέδειξε την πραγματοποίηση της επίμαχης παραβάσεως. Επιπλέον, η Επιτροπή προσέβαλε το δικαίωμα ακροάσεως της Dow, μη παρέχοντάς της τη δυνατότητα να διατυπώσει την άποψή της επί του τρόπου με τον οποίον η Επιτροπή σκόπευε να συνεκτιμήσει τις πραγματικές επιπτώσεις της παράνομης συμπεριφοράς εκάστης επιχειρήσεως στον ανταγωνισμό.

63 Η Dow προβάλλει ότι το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τα επιχειρήματά της, κρίνοντας, με τη σκέψη 124 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, «ακόμη και αν η παράβαση δεν έχει επιπτώσεις, η Επιτροπή δύναται να αποφασίσει, σύμφωνα με το σημείο 1 Α, τρίτο, τέταρτο και έκτο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών, […], να προβεί σε διαφορετική μεταχείριση των εμπλεκομένων επιχειρήσεων». Ωστόσο, κατά την Dow, ελλείψει συγκεκριμένων επιπτώσεων στην αγορά, δεν μπορεί να υπάρχουν πραγματικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό, οπότε η Επιτροπή δεν μπορεί, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις αυτές, να καθορίσει διαφορετικά βασικά ποσά προστίμων. Συναφώς, με την απόσυρση της πρώτης ανακοινώσεως αιτιάσεων και με την έκδοση, εν συνεχεία, της δεύτερης ανακοινώσεως, η οποία δεν περιείχε εκτίμηση σχετικά με τις συγκεκριμένες επιπτώσεις στην αγορά ούτε με τις πραγματικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό, η Επιτροπή προσέβαλε επίσης το δικαίωμα ακροάσεως της Dow.

64 Επομένως, κατά την Dow, το βασικό ποσό του προστίμου που καθορίστηκε για τις αναιρεσείουσες δεν έπρεπε να υπερβαίνει αυτό που καθορίστηκε για τις λοιπές εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, οπότε πρέπει να μειωθεί σε 5,5 εκατομμυρίων ευρώ, ούτως ώστε το πρόστιμο να διαμορφωθεί σε 8 662 500 ευρώ για την Dow Chemical, σε 8 085 000 ευρώ για την Dow Deutschland και σε 6 352 000 ευρώ για την Dow Deutschland Anlagengesellschaft καθώς και για την Dow Europe.

65 Κατά την Επιτροπή, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε, με τις σκέψεις 127 και 128 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν ήταν απαραίτητη η ακρόαση της Dow σχετικά με τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της συμπράξεως και ότι δεν προσβλήθηκε, από την άποψη αυτή, το δικαίωμα ακροάσεως της Dow. Η Επιτροπή φρονεί ότι, με την αιτιολογική σκέψη 462 της επίδικης αποφάσεως, τεκμηρίωσε την εκτίμηση περί πραγματοποιήσεως της συμπράξεως, έστω και το γεγονός αυτό δεν ελήφθη υπόψη κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου. Εξάλλου, η Επιτροπή θεωρεί ότι, εφόσον ανέφερε ρητώς, στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, ότι θα εξετάσει κατά πόσον πρέπει να επιβληθούν πρόστιμα στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και παρέθεσε τα κύρια πραγματικά και νομικά στοιχεία που μπορούν να προκαλέσουν την επιβολή προστίμου, εκπλήρωσε την υποχρέωση σεβασμού του δικαιώματος ακροάσεως των επιχειρήσεων.

66 Όσον αφορά, τέλος, τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της συμπράξεως, από την αιτιολογική σκέψη 465 της επίδικης αποφάσεως προκύπτει ότι η διαφορετική μεταχείριση στηρίζεται στην «οικονομική δυνατότητα» προκλήσεως βλάβης στον ανταγωνισμό και ότι, ως εκ τούτου, δεν ήταν απαραίτητο να μετρηθούν οι συγκεκριμένες επιπτώσεις της παραβάσεως στην αγορά. Η θέση αυτή είναι σύμφωνη με τις κατευθυντήριες γραμμές, καθώς και με τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

67 Όσον αφορά, πρώτον, τη θέση της Dow ότι η Επιτροπή ούτε πιθανολόγησε την ύπαρξη επιπτώσεων στη συγκεκριμένη αγορά ούτε απέδειξε την πραγματοποίηση της επίμαχης παραβάσεως, διαπιστώνεται ότι η θέση αυτή είναι ανακριβής. Συγκεκριμένα, με την αιτιολογική σκέψη 462 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε ρητώς ότι «όσον αφορά τον ΕΟΧ, οι θίγουσες τον ανταγωνισμό συμφωνίες τέθηκαν σε εφαρμογή από Ευρωπαίους παραγωγούς και η εφαρμογή τους όντως είχε επιπτώσεις στην αγορά, έστω και αν οι επιπτώσεις αυτές είναι δεν μπορούν να μετρηθούν ευχερώς». Η Dow δεν προβάλλει κανένα επιχείρημα προς αντίκρουση της διαπιστώσεως αυτής.

68 Επομένως, εφόσον αποδείχθηκε η ύπαρξη πραγματικών επιπτώσεων –έστω και δυσχερώς μετρήσιμων– στην αγορά, κρίνεται αλυσιτελές το επιχείρημα της Dow, ότι «ελλείψει συγκεκριμένων επιπτώσεων στην αγορά, δεν μπορεί να υπάρχουν πραγματικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό, οπότε η Επιτροπή δεν μπορεί, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις αυτές, να καθορίσει διαφορετικά βασικά ποσά προστίμων».

69 Εξάλλου, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι δεν υπάρχει αντίφαση, όπως διατείνεται η Dow, μεταξύ των αιτιολογικών σκέψεων 462 και 466 της επίδικης αποφάσεως. Συγκεκριμένα, αφενός, η αιτιολογική σκέψη 462, με την οποία η Επιτροπή διευκρινίζει ότι «δεν λαμβάνει υπόψη της τις επιπτώσεις στην αγορά για τον καθορισμό των προστίμων», περιλαμβάνεται στο σημείο 9.1 της επίδικης αποφάσεως, με τίτλο «Σοβαρότητας [της επίμαχης παραβάσεως]», και δεν σχετίζεται με τον χαρακτηρισμό της παραβάσεως ως «πολύ σοβαρής». Αφετέρου, η εν λόγω αιτιολογική σκέψη 466, η οποία περιλαμβάνεται στο σημείο 9.2 της ίδιας αποφάσεως, με τίτλο «Διαφοροποίηση», αφορά μόνον τη διαφοροποίηση του βασικού ποσού του προστίμου ανάλογα με την πραγματική οικονομική δυνατότητα εκάστης εμπλεκομένης επιχειρήσεως όσον αφορά τον περιορισμό του ανταγωνισμού, διαφοροποίηση η οποία μπορεί νομίμως να στηριχθεί, όπως συνέβη εν προκειμένω, ακόμη και ελλείψει πραγματικών επιπτώσεων στην αγορά, στα στοιχεία με τις πραγματοποιηθείσες από εκάστη εμπλεκόμενη επιχείρηση πωλήσεις των προϊόντων που αποτελούσαν αντικείμενο της παραβάσεως.

70 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα της Dow περί προσβολής του δικαιώματός της ακροάσεως, το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να ευδοκιμήσει. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, αν η Επιτροπή, όπως έπραξε εν προκειμένω, αναφέρει ρητώς, με την ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι πρόκειται να εξετάσει αν πρέπει να επιβάλει πρόστιμα στις οικείες επιχειρήσεις και ότι αναφέρει τα κύρια πραγματικά και νομικά στοιχεία που δικαιολογούν την επιβολή προστίμου, όπως είναι η σοβαρότητα και η διάρκεια της υποτιθεμένης παραβάσεως και το γεγονός ότι αυτή διεπράχθη

«εκ προθέσεως ή εξ αμελείας», πληροί την υποχρέωσή της σεβασμού του δικαιώματος ακροάσεως των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή παρέχει έτσι στις επιχειρήσεις τα αναγκαία στοιχεία για να αμυνθούν όχι μόνον έναντι της διαπιστώσεως της παραβάσεως, αλλά και έναντι της επιβολής προστίμου (βλ., ιδίως, απόφαση της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 428 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

71 Εξάλλου, και ως εκ περισσού, διαπιστώνεται, συναφώς, ότι, με το σημείο 425 της δεύτερης ανακοινώσεως αιτιάσεως, η Επιτροπή διευκρίνισε με σαφήνεια ότι σκοπεύει να συνεκτιμήσει «τις συγκεκριμένες επιπτώσεις [της παραβάσεως] στην αγορά, εφόσον αυτές είναι μετρήσιμες». Εξάλλου, στο σημείο 430, τρίτη περίπτωση, της εν λόγω ανακοινώσεως, η Επιτροπή ανέφερε ότι σκοπεύει να λάβει υπόψη της, με την επίδικη απόφαση, «τις επιπτώσεις της παράνομης συμπεριφοράς εκάστης στον ανταγωνισμό». Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η αιτίαση της Dow περί προσβολής του δικαιώματός της ακροάσεως.

72 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη, δεχόμενο, με τη σκέψη 124 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, ακόμη και ελλείψει συγκεκριμένων μετρήσιμων επιπτώσεων της παραβάσεως στην αγορά, η Επιτροπή δύναται να προβεί σε διαφορετική μεταχείριση των εμπλεκομένων επιχειρήσεων.

73 Βάσει των προεκτεθέντων, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

Επί του τρίτου λόγου, σχετικά με πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο δεχόμενο ότι η Επιτροπή ορθώς έλαβε υπόψη της τον κύκλο εργασιών της Dow Chemical

Επιχειρήματα των διαδίκων

74 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, η Dow προβάλλει ότι, για τους λόγους που εξέθεσε στο πλαίσιο του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η επίδικη απόφαση δεν έπρεπε να απευθύνεται στην Dow Chemical και ότι η Επιτροπή κακώς συνεκτίμησε τον κύκλο εργασιών της εταιρίας αυτής, καθορίζοντας συντελεστή προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου. Κατά την Dow, με τη σκέψη 146 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε ως αβάσιμο το έβδομο σκέλος του τρίτου λόγου ακυρώσεως το οποίο είχε προβάλει η Dow και ο οποίος στηριζόταν στα επιχειρήματα που είχαν προβληθεί στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με το σκεπτικό ότι είχε επίσης απορρίψει ως αβάσιμο τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, περί παράνομου καταλογισμού της παραβάσεως στην Dow Chemical.

75 Εφόσον το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, απορρίπτοντας τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο και με την απόρριψη του επιχειρήματος περί συνεκτιμήσεως του κύκλου εργασιών της Dow Chemical. Η Dow καταλήγει ότι το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Dow Chemical πρέπει να ακυρωθεί.

76 Κατά την Επιτροπή, εφόσον ο πρώτος λόγος που προέβαλε η Dow κρίθηκε αβάσιμος, δεν μπορεί να γίνει δεκτός ούτε ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

77 Ο τρίτος λόγος αναιρέσεως που προβάλλει η Dow στηρίζεται στην παραδοχή ότι η επίδικη απόφαση δεν έπρεπε να απευθύνεται στην Dow Chemical, ως επικεφαλής εταιρία του ομίλου Dow, το επιχείρημα δε αυτό αποτελεί αντικείμενο του πρώτου λόγου αναιρέσεως.

78 Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα προεκτεθέντα στις σκέψεις 43 επ. της παρούσας αποφάσεως, η παραδοχή αυτή είναι εσφαλμένη καθώς, με τη σκέψη 60 της παρούσας αποφάσεως, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως απορρίφθηκε ως αβάσιμος. Επομένως, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος και ο τρίτος λόγος.

Επί του τέταρτου λόγου, σχετικά με πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο δεχόμενο ότι η εκ μέρους της Επιτροπής επιβολή συντελεστή προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου δεν συνεπάγεται δυσμενείς διακρίσεις

Επιχειρήματα των διαδίκων

79 Με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, η Dow προβάλλει, όπως είχε πράξει και ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ότι ο συντελεστής προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου 1,75, ο οποίος εφαρμόστηκε ως προς αυτή, είναι υπερβολικός και συνεπάγεται δυσμενή διάκριση σε βάρος της. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το αντίστοιχο επιχείρημα με το σκεπτικό ότι, βάσει της σχέσεως μεταξύ του κύκλου εργασιών της Dow και του κύκλου εργασιών της Bayer, ο συντελεστής προσαυξήσεως των προστίμων της Dow δεν συνιστά παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

80 Όσον αφορά τη σύγκριση του συντελεστή προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου που επιβλήθηκε στην Dow με τον αντίστοιχο συντελεστή που επιβλήθηκε στις EniChem και Shell, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «ο συντελεστής προσαυξήσεως του προστίμου της Dow [1,75] υπολογίστηκε βάσει του συντελεστή που εφαρμόστηκε ως προς την Bayer [1,5] και όχι βάσει των συντελεστών προσαυξήσεως των προστίμων της EniChem ή της Shell [3]». Η Dow υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, συγκρίνοντας την Dow μόνον με τη Bayer και παραλείποντας τη σύγκριση με τις EniChem και Shell, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.

81 Η Dow φρονεί ότι συνιστά προδήλως δυσμενή διάκριση η επιβολή της ίδιας προσαυξήσεως σε δύο επιχειρήσεις των οποίων οι κύκλοι εργασιών αποκλίνουν κατά 36 %, δηλαδή στην Bayer, με κύκλο εργασιών 27,383 δισεκατομμύρια ευρώ, και στην Dow, με κύκλο εργασιών, την εποχή εκείνη, 37,221 δισεκατομμύρια ευρώ, και σε δύο επιχειρήσεις των οποίων οι κύκλοι εργασιών αποκλίνουν κατά 100 %, δηλαδή στις Dow και EniChem, δεδομένου ότι η δεύτερη είχε πραγματοποιήσει κύκλο εργασιών 73,738 δισεκατομμύρια ευρώ.

82 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Dow προσκόμισε στο Δικαστήριο έγγραφο που περιέχει μαθηματικό τύπο για τον υπολογισμό, εν προκειμένω, του συντελεστή προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, με τον οποίο θα καθίστατο δυνατή η αποφυγή, αφενός, κάθε δυσμενούς διακρίσεως μεταξύ των αποδεκτών της επίδικης αποφάσεως και, αφετέρου, της επιβολής συντελεστή προσαυξήσεως μεγαλύτερου του 3. Σύμφωνα με τον τύπο αυτό, στην Dow θα έπρεπε να επιβληθεί συντελεστής 1,3.

83 Η Επιτροπή απαντά ότι ο συντελεστής προσαυξήσεως του βασικού ποσού του προστίμου δεν αποτυπώνει επακριβώς μαθηματικές αναλογίες. Εν προκειμένω, υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των εμπλεκομένων στην παράβαση επιχειρήσεων ως προς το μέγεθος. Επομένως, κατά την Επιτροπή, θα ήταν παράλογο και μαθηματικώς αδύνατο να οριστεί συντελεστής προσαυξήσεως επακριβώς αντίστοιχος προς τον κύκλο εργασιών όλων των εμπλεκομένων επιχειρήσεων.

84 Η Επιτροπή υποστηρίζει, συνεπώς, ότι αποφάσισε να ορίσει συντελεστές προσαυξήσεως αρχίζοντας από τις μικρότερες επιχειρήσεις και μεριμνώντας ώστε ο συντελεστής που ορίστηκε για κάθε μία να είναι κατά προσέγγιση ανάλογος προς τον κύκλο εργασιών της ευρισκόμενης αμέσως μετά την επιχείρηση αυτή στην κατάταξη. Εξάλλου, όπως ορθώς επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο, η Επιτροπή μπορούσε έτσι να ορίσει συντελεστή προσαυξήσεως ακόμη υψηλότερο όσον αφορά την Dow.

85 Όσον αφορά το έγγραφο που προσκόμισε η Dow κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή φρονεί ότι το έγγραφο αυτό είναι απαράδεκτο, διότι προσκομίστηκε μετά το πέρας της έγγραφης διαδικασίας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

86 Κατά πάγια νομολογία, αφενός, η επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται με την επιβολή συντελεστή προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου και τη συνεκτίμηση, στο πλαίσιο αυτό, του μεγέθους και των πόρων που συνολικά διαθέτει η εμπλεκόμενη επιχείρηση στηρίζεται στην επιδιωκόμενη επίπτωση επί της εν λόγω επιχειρήσεως, δεδομένου ότι η κύρωση δεν πρέπει να είναι αμελητέα, υπό το πρίσμα, ιδίως, της οικονομικής δυνατότητας της επιχειρήσεως αυτής (βλ. συναφώς, μεταξύ άλλων, απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, C-413/08 P, Lafarge κατά Επιτροπής, Συλλογή 2010, σ. I-5361, σκέψεις 104 και 105, καθώς και διάταξη της 7ης Φεβρουαρίου 2012, C-421/11 P, Total και Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, σκέψη 82). Αφετέρου, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι δεν μπορεί να προσδίδεται δυσανάλογη βαρύτητα στον κύκλο εργασιών (βλ. προπαρατεθείσα διάταξη Total και Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, σκέψη 80).

87 Στο πλαίσιο του υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται βάσει του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 στις επιχειρήσεις που μετέχουν σε σύμπραξη, η διαφοροποιημένη μεταχείριση των επιχειρήσεων αυτών είναι σύμφυτη με την άσκηση των εξουσιών που η διάταξη αυτή αναθέτει στην Επιτροπή. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειάς της, η Επιτροπή καλείται να εξατομικεύσει την κύρωση με γνώμονα τη συμπεριφορά και τα χαρακτηριστικά των εν λόγω επιχειρήσεων, προκειμένου να διασφαλίσει, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, την πλήρη αποτελεσματικότητα των κανόνων του ανταγωνισμού της Ένωσης (βλ., απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2009, C-564/08 P, SGL Carbon κατά Επιτροπής, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

88 Συγκεκριμένα, βάσει της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 86 της παρούσας αποφάσεως, η Επιτροπή οφείλει κυρίως να μεριμνά ώστε η κύρωση να μην καθίσταται «αμελητέα», λαμβανομένης ιδίως υπόψη της οικονομικής δυνατότητας των εμπλεκομένων επιχειρήσεων, πλην όμως δεν είναι απαραίτητο να επιβάλλεται στην επιχείρηση που έχει ιδιαίτερα υψηλό κύκλο εργασιών, σε σχέση με άλλους μετέχοντες στη σύμπραξη, πρόστιμο αυξημένο κατ' απόλυτη αντιστοιχία προς την αναλογία μεταξύ του κύκλου εργασιών της και του κύκλου εργασιών των λοιπών επιχειρήσεων που εμπλέκονται στη συγκεκριμένη παράβαση. Συγκεκριμένα, εάν τα πρόστιμα που επιβάλλονται στις πιο μεγάλες επιχειρήσεις μιας συμπράξεως αυξάνονταν με μια τέτοια αριθμητική μέθοδο, θα είχαν βεβαίως ικανό αποτρεπτικό χαρακτήρα, αλλά θα υπήρχε ο κίνδυνος να είναι δυσανάλογα σε σχέση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, ιδίως σε περίπτωση όπου, όπως εν προκειμένω, υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ των κύκλων εργασιών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων (βλ. απόφαση της 13ης Ιουνίου 2013, C-511/11 P, Versalis κατά Επιτροπής, σκέψη 105).

89 Κατ' επίσης πάγια νομολογία, το Γενικό Δικαστήριο, στο πλαίσιο της πλήρους δικαιοδοσίας του, δεν δύναται, καταφεύγοντας αποκλειστικά και με μηχανικό τρόπο σε αριθμητικούς τύπους, να απεμπολεί την εξουσία του εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό των προστίμων (βλ. συναφώς, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 121, της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-283/98 P, Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, Συλλογή, σ. I-9855, σκέψη 47, και την προπαρατεθείσα απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 243).

90 Βάσει των προεκτεθέντων, κακώς προσάπτεται στο Γενικό Δικαστήριο ότι, κατ' ουσίαν, επικύρωσε τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή όρισε συντελεστή προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου 1,75 για την Dow και 2 για την EniChem, καθώς και 3 για τη Shell. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται, αφενός, το πρόστιμο που επιβλήθηκε σε κάθε επιχείρηση να μην είναι αμελητέο σε σχέση με τις οικονομικές δυνατότητές της και, αφετέρου, οι συντελεστές προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου να μην είναι δυσανάλογοι για τις

πιο μεγάλες επιχειρήσεις, καθώς, εάν εφαρμοζόταν μόνο το κριτήριο της μαθηματικής αναλογίας μεταξύ του δικού τους κύκλου εργασιών προς τον κύκλο εργασιών των μικρότερων επιχειρήσεων, στις επιχειρήσεις αυτές θα μπορούσαν να επιβληθούν σαφώς υψηλότεροι συντελεστές προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου.

91 Εξάλλου, χωρίς να είναι απαραίτητο να εξεταστεί το παραδεκτό του εγγράφου που προσκόμισε η Dow κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν έχει σημασία το γεγονός ότι από το έγγραφο αυτό προκύπτει ότι είναι μαθηματικώς εφικτός ο υπολογισμός των συντελεστών προσαυξήσεως προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου με βάση μόνο τον κύκλο εργασιών εκάστης εμπλεκόμενης επιχειρήσεως, χωρίς υπέρβαση του ανώτατου συντελεστή 3. Συγκεκριμένα, ένας υπολογισμός με βάση αριθμητικά μόνο κριτήρια δεν θα επέτρεπε στην Επιτροπή να τηρήσει την υποχρέωσή της, η οποία απορρέει από τη νομολογία που παρατίθεται στις σκέψεις 86 έως 89 της παρούσας αποφάσεως, να επιβάλει πρόστιμα που να μην είναι αμελητέα ή δυσανάλογα για κάθε μία από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις.

92 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να γίνει δεκτός ούτε ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως που προβλήθηκε από την Dow.

93 Επομένως, δεδομένου δεν ευδοκίμησε κανένας από τους λόγους που προέβαλε η Dow προς στήριξη της αιτήσεώς της αναιρέσεως, η αίτηση αναιρέσεως κρίνεται απορριπτέα στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

94 Δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, όταν η αίτηση αναιρέσεως είναι αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαίνεται επί των εξόδων. Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού αυτού, το οποίο εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184 του ίδιου Κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου του σχετικού αιτήματος της Επιτροπής, επιβάλλεται να καταδικαστεί η Dow στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Οι The Dow Chemical Company, Dow Deutschland Inc., Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH και Dow Europe GmbH φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα, καθώς και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

(υπογραφές)